

Saç Bakım Ürünleri ve Şampuanların Kullanımında Klinik Seçim Kriterleri

CLINICAL CHOICE CRITERIA OF HAIR CARE PRODUCTS AND SHAMPOO USE

Dilek KOCABALKAN SELÇUKİ*

*Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dermatoloji AD, İSTANBUL

Günümüzde asıl fonksiyonu dekoratif olan saçların görünümü, gürlüğü, temizliği, parlaklığı ruh ve vücut dünyasının göstergelerinden sayılabilmektedir. Modern dünyada giderek sıklaşan ticari, sosyal, bireysel ilişkilere de insanların birbirlerini etkileme isteği saç bakımı ve temizliğinin de önemini arttırmaktadır. İnsan hayatında önemli bir yer kaplayan saçların bakımı ve temizliği de o oranda önem taşımaktadır.

“Normal saç” terimi kozmetolojide geniş bir anlamdadır; subjektif kişisel, sosyal ve kültürel faktörlere bağlıdır. Sağlıklı bir saç tabii görünümde, yumuşak, dolgundur ancak kuru veya yaşken kolayca şekle girebilir. Yağlı değildir. Saç bakım ürünlerinin başlıca amacı saçın tabii güzelliğini korumak; ona hacim, yumuşaklık ve parlaklık kazandırmaktır. Saç için kullanılan başlıca kozmetik ürün şampuanlardır. Şampuanlar, saç bakım ürünleri içerisinde yer alan, saç temizleme amacıyla kullanılan, modern terminolojide ise aynı zamanda saçın iyi şekillenmesini sağlayan maddelerle saç ve saçlı deri hastalıklarının tedavisinde kullanılan maddelerdir. Saçın temizlenmesi söz konusu olduğunda, her biri 50-100 mm çapında 100.000-120.000 saç kılından söz edilir. Saç uzunluğu 10-20 cm olarak düşünülürse, kadın saçında bu temizlenmesi gereken 4-8 m²'lik bir alan demektir. Saçta bulunan çeşitli tipteki maddeler, şampuanın etkinliğini etkilemektedir. Bunların içinde sebum, en önemli yeri tutar. Diğerleri, stratum korneumdan dökülen hücreler, proteinler, terin inorganik bileşenleri ve dış ortamdan gelen partiküllerdir. Bunların hepsi saçta oluşan yağlı

tabakayı yaparlar. Saçın yağlanması yaş, cins, dış etkenler, beslenme ve hormonlarla ilgilidir (1-6).

Şampuanlarda,

-Deterjanlar

-Köpük stabilizatörleri ve yumuşatıcılar

-Yoğunlaştırıcılar

-Opaklık veren maddeler

-Yumuşatıcılar

-Özel bakım ürünleri

-Uzaklaştırıcılar (sequestering)

-Koruyucular

-Koku ve renk verici maddeler bulunur.

Bu maddeler, kimyasal yapılarına göre,

1. Temizleyici ve köpük güçlendirici birincil yüzey aktifler

2. Saça şekil verici ikincil yüzey aktifler

3. Özel etkili ve formülü tamamlayıcı bazı maddeler olarak sınıflanır.

Çeşitli maddeler şampuanın etki ve etkisizliğini ortaya koyar.

Şampuanlar, likit, krem, katı krem, jel, toz, köpük şeklinde olabilir.

Kullanılacak şampuan saç cinsi ve saçlı derinin özelliklerine göre seçilmelidir.

a. Sıradan şampuanlar

b. Saçı biçimlendiren şampuanlar

c. Özel bakım şampuanları

d. Sık kullanılan şampuanlar

e. Bebek şampuanları

- f. Kuaför şampuanları
- g. Kuru şampuanlar
- h. Medikal şampuanlar

İdeal bir şampuanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Saçı kolay taranır hale getirmeli ve iyi şekillendirmeli.
2. Saçı yumuşatmalı
3. Parlaklık vermeli
4. Saç tellerinde elektriklenme ve uçuşma yapmamalı
5. Temizlemeli
6. Yeterli köpük yapmalı
7. Her türlü saça uygulanabilmeli
8. Saçı hacimli göstermeli
9. Fiyatı uygun olmalı
10. Saç derisinde tahriş yapmamalı
11. Hiporallerjik olmalı, şampuanlar deriyle az temastadırlar, kısa sürede suyla akıtılır. Bu nedenle allerjik kontakt dermite az rastlanır.
12. Kötü kokulu olmamalı
13. Her türlü suda köpürmeli (sert su dahil)
14. Islak saça uygulandığında yayılmalı
15. Saçın dökülmesini önlemeli, ayrıca göz, saç ve saç derisinde toksik olmamalıdır (2,5,6).

Sıradan Şampuanlar

İyi köpürür ve temizler, kuru saça hergün uygulanırsa saçı kırar. Bu tür şampuanlar anyonik madde olarak sülfatlardan alkol eter sülfat veya alkil sülfat içerir. Özelliği yoktur. Her tür saça uygulanabilir. Şampundan sonra saç kremi kullanılmalıdır.

Kalın telli saç ve normal saça iyidir. İnce telli, kırık, yıpranmış zayıf saça kullanılmaz. Normal, yağlı kuru saça kullanılabilir.

Şekillendirici Şampuanlar

Köpük ve temizleme özelliğinden kozmetik amaçlı kullanılır. Saçlara yumuşaklık, parlaklık, kolay şekil vericidirler.

Anyonik ve amfoterik sülfaktanlar kullanılır.

Özel Bakım Şampuanları

Saçı temizlerken, saç telleri üzerine birikim yaparak ona hacim ilave eder. İnce telli saça uygulanır. Bu grupta A, B, E vitaminleri katkılı şampuanlar da sayılabilir.

Sık Kullanılan (günlük) Şampuanlar

Günlük kullanım içindir, saçını her gün yıkayanlar kullanabilir. Temizleme gücü azdır. Kolay köpürür.

Hafif anyonik, amfoterik, noniyonik maddeler içerir.

Bebek Şampuanları

Bu türler saç, deri ve göze zarar vermeyen, irritasyon yapmayan maddelerden oluşur. Amfoterik ve temizleme gücü zayıftır.

Kuru Şampuanlar

Esas madde sülfaktan değildir. Toz şeklinde saça ekilir ve fırçayla taranır.

İçeriğinde nişasta olup yağ emicidir. Alkali vasatta kir giderici maddeler içerir. Yağlı saçlı kadınların saçlarını ıslatmadan kullandıkları ve tercih ettikleri şampuan türüdür.

Medikal Şampuanlar

Saçlı derideki kepekleri (skuam) uzaklaştırmak için katran, asit salisilik, kükürt, selenyum disülfid, iyod bileşikler fenol, çinko ve ketokonazol ilave edilmiş sıradan şampuanlardır. Çeşitli etkileri vardır. Yağı ve kepeği saç ve deriden uzaklaştırmak yanında antibakteriyel ve antifungal etkileri de vardır. Hekim kontrolünde kullanılır, bu tür şampuanlar amaca yönelik seçilir ve uzun süre kullanılır.

Uygun ve kişiye özel bir şampuan seçilerek, saçları ılık su ile yıkattırılmalıdır.

Dermatolojideki, en sık psoriasis ve seboreik dermatit gibi saçlı deride yerleşen ve kepeklerle seyreden deri hastalıklarında kullanılır. Bakteri ve/veya mantar enfeksiyonlarında ise sistemik ve topikal tedaviye yardımcı medikal şampuanlardan yararlanır. Antibakteriyel ve antifungal şampuanlar dönüşümlü kullanılır (4-6).

Yukarıda saydığımız sebebe yönelik çok sayıda ve çeşitli şampuan türlerinden piyasada değişik isimler altında mevcuttur.

KAYNAKLAR

1. Baran R, Maibach HI. Cosmetic Dermatology. Martin Dunitz Ltd. London, 1995: 117-31.
2. Bayraktar-Alpmen G. Kozmetik Preparatlar. Nurettin Uyucan Matb. İstanbul, 1979: 81-112.
3. Draelos-Keçecioglu Z. Cosmetics in Dermatology. New York: Churchil Livingstone, 1991: 81-6.
4. Engasser PG, Maibach HI. Cosmetics and skin care in dermatologic practice. In: Freedberg IM, Eisen AZ, Wolff K, Austen KF, Goldsmith LA, Katz SI, Fitzpatrick TB, eds. Dermatology in General Medicine, 5th ed. New York: McGraw-Hill Book Company, 1999: 2772-82.
5. Köşlü A. Saç Bakımı. Medikal Magazin 1993; 90:30-1.
6. Selçuki D, Sarıca R. A Dermatologist's choice for shampoo today. Acta Pharma 1993; 35: 119-25.

Yazışma Adresi: Dr. Dilek KOCABALKAN SELÇUKİ
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Dermatoloji AD, İSTANBUL